

Zuidbroek - Petruskerk

De laatromaanse Petruskerk van Zuidbroek ligt op een verhoogd en omheind kerkhof. Deze rijzige, recht gesloten kruiskerk met vrijstaande toren is gebouwd tegen het einde van de 13e eeuw en werd gewijd aan de heilige Augustinus van Hippo. Deze Latijnse kerkvader staat o.a. afgebeeld op een pastoorzegel uit 1576.

De uniformiteit van de buitenkant doet vermoeden dat de kerk relatief snel is gebouwd. De indeling van het schip in traveeën is consequent en toont dat duidelijk aan de buitenkant. De bovenzone, de strook met vensters, is aanmerkelijk groter dan de benedenzone. In de bovenzone worden per travee twee spits-boogramen geflankeerd door twee spitsboognissen met vlechtwerk, beneden rijen de spitsboognissen zich ritmisch aaneen, met 3, 4, 5 of 6 stuks. De geveltoppen worden afgesloten met rondboogfriezen. Het koor onderscheidt zich door de decoraties; meerdere koornissen bezitten rond geprofileerde blindnissen of vensters in de toppen van de nissen. De in 1730 naar de smaak van die tijd vernieuwde westwand werd in 1915 onder leiding van C.H. Peters gereconstrueerd met de andere topgevels als voorbeeld.

De vierkante toren met zadeldak herbergt een luidklok uit 1603 van Kellerman met een onderdoorsnede van 129 cm en een klok uit 1610. Zoals meerdere kerktorens, heeft ook deze toren lange tijd dienstgedaan als cachot, met vier cellen. De muurankers van de toren vormen het jaartal 1709, het jaar waarin de zuidmuur van de toren is beklampt.

Het ingetogen en harmonische interieur van de kerk wordt gedekt door koepelgewelven opgebouwd uit elliptische velden, gescheiden door ribben: acht velden in schip en koor, vier in de dwarsarmen. In het schip en in de noordelijke dwarsarm worden de ribben boven in de gewelven opgevangen door een sluitring, in het koor door een rozet.

Het fraaie kerkmeubilair staat op een kerkvloer met meerdere oude grafplaten, o.a. van Nanno Amsingh († 1690) en Jan Arents († 1697). We noemen de banken in het koor en de overhuifde herenbank met gesneden bekroning uit 1671, de door de Groninger stadsbouwmeester Allert Meijer vervaardigde koorafsluiting, drostenbank en kerkvoogdenbank uit 1709, een doophek met siervazen uit ca.1730 en een lezeaar uit 1779. En laten we de laatbarokke kansel van Casper Struiwig uit 1736 met fraai houtsnijwerk op de panelen niet vergeten: met drie allegorische vrouwenfiguren, Geloof, Hoop en Liefde op de kuip-panelen en Mozes met de tien geboden op het deurpaneel.

Van de muurschilderingen van kort na de bouw resteren nog enkele verspreide fragmenten: een dambordmotief op de noordoostelijke kruisingspijler en wat imitatievlechtwerk; de gewelvschilderingen met ranken rond de sluitringen en bij de aanzet van de korte ribben zijn waarschijnlijk in de 15e eeuw aangebracht evenals de engel op de noordelijke koorwand en de twee vechtende dieren op de oostwand. De tekst in de cartouche op het westelijk gewelf lijkt 16e-eeuws. Op de muur van het noordelijke dwarsschip is nog een wijdingskruis te vinden.

Het oorspronkelijke ontwerp van de imposante balustrade-orgel is van A.A. Hinsz. Omdat hij overleed in 1785 kwam hij niet toe aan de uitvoering. Een decennium later werd de bouw alsnog gerealiseerd door F.C. Schnitger Jr. en H.H. Freytag. Het orgel kreeg 28 registers en een rugpositief. In het koor staat een 'Dunstone' kabinetorgel, in 1844 gebouwd door de Londense firma Jones.

Interessant, vanwege de zeldzaamheid én de kwaliteit, zijn de in 1997 opgegraven restanten van een zogeheten calvariegroep uit de 16e eeuw, geplaatst in nissen in de noord- en zuidmuur van het koor: delen van een Maria- en van een Christusbeeld, ooit beschilderd. In deze beelden, met hun expressie van pijn en smart, kon de gelovige meegaan in het menselijk lijden van de Heiland en zijn moeder.